

Schrijf de alternatieven voor detentie niet af

Er zijn andere mogelijkheden om uitgeprocedeerde gezinnen op te vangen dan ze op te sluiten, zegt Bruno Vanobbergen. Maar die initiatieven kunnen en moeten beter worden georganiseerd.

Kinderen van gezinnen zonder papieren sluit je niet op. Daarover bestaat een grote consensus. Onderzoekers rapporteren dat zelfs zeer korte detentieperiodes voor kinderen nefaste psychologische en fysieke gevolgen kunnen hebben, zoals depressie, zelfmoordpogingen, stress en ontwikkelingsproblemen. Europese instellingen geven aan dat kinderen opsluiten met het oog op een gedwongen terugkeer nooit in overeenstemming te brengen is met het belang van het kind. In België delen al meer dan 280 organisaties, van de Chirojeugd Vlaanderen tot Kind en Gezin, het standpunt dat detentie van kinderen niet te rijmen valt met kinderrechten. Deze week nog schaarde ook de Orde van de Vlaamse Balies zich achter deze stelling (DS 2 augustus).

Deze unanimititeit staat in schril contrast met een koninklijk besluit dat eergisteren in het Belgisch Staatsblad verscheen. Daarmee wordt het voortaan mogelijk om gezinnen met kinderen op te sluiten om zo de gedwongen terugkeer naar hun land van herkomst mogelijk te maken. Gesloten gezinsunits in Steenokkerzeel komen volgende week in gebruik.

Coaching

Het is niet dat de regering zich niet bewust is van de nood aan specifieke voorwaarden voor detentie van kinderen. Zo staat er onder meer dat na veertien dagen 'de toestand van de minderjarige kinderen en de impact van de vasthouding op hun fysieke en psychische integriteit' nagegaan moeten worden. Er is ook aandacht voor spel en ontspanning en voor onderwijs. Het is wel merkwaardig dat de aandacht voor de beleving en het belang van het kind pas in dit allerlaatste stadium van de terugkeer van het gezin zo expliciet in

de regelgeving staat. Alsof men zich maar is gaan realiseren dat het om kinderen gaat op het moment dat ze worden opgesloten. Wat als we in de alternatieven die we vandaag voor de detentie van gezinnen hebben, nu eens hetzelfde zouden doen? Het zou een wereld van verschil maken. Voor de kinderen, voor hun ouders, maar ook voor het terugkeerbeleid. Kijken we bijvoorbeeld naar de actuele praktijk binnen de twee bestaande alternatieven voor detentie: de terugkeerbegeleidingen aan huis (sedert 2014) en een kort verblijf in een open terugkerwoning (sedert 2008).

Bij de terugkeerbegeleiding aan huis komt volgens cijfers van de Dienst Vreemdelingenzaken tot 75 procent van de opgeroepen gezinnen naar het initiële gesprek. Toch stapt maar een laag aantal effectief mee in het begeleidingstraject. De begeleiding blijkt beperkt te zijn tot de uitnodiging, een eerste gesprek en een aanbod voor vrijwillige terugkeer. Door het levens- en migratieproject van het gezin als uitgangspunt te nemen en van daaruit met het gezin naar een duurzame oplossingen te zoeken, zouden coaches bij de gezinnen wellicht meer vertrouwen kunnen winnen.

Gedwongen verhuizen

Een gelijkaardige aanbeveling wil ik maken voor de begeleiding van gezinnen in open terugkerwoningen. Ook daar moet meer aandacht gaan naar de kinderen zelf. Bezoekers van terugkerwoningen melden dat ze vaak uitgebluste en verveelde kinderen zien. Meestal kunnen kinderen in de buurt van de terugkerwoning naar een lagere school gaan, maar peuters, kleuters en tieners blijven vaak op zichzelf aangewezen. Gezinnen verlaten de open terugkerwoning niet omdat ze zich niet kunnen vinden in het terugkeerproject, maar omdat ze de leefomstandigheden (voor hun kinderen) er zo ondermaats vinden. Een betere begeleiding, niet uitsluitend gericht op de ouders (en de terugkeer) maar ook op de kinderen en jongeren, zou de werking en de resultaten van de terugkerwoningen gunstig kunnen beïnvloeden.

Veel hangt af wat een gezin al meegemaakt heeft voor het in een open terugkerwoning aankomt. Te vaak is dat een geschiedenis van veelvuldig gedwongen verhuizen, waarbij de begeleiding die ze dan kregen, onderbroken wordt. Dat leidt tot wantrouwen. Het valt op dat gezinnen voor wie de open terugkerwoning de eerste Belgische ervaring is, minder vaak voortijdig verdwijnen. Ik sluit me aan bij de eerdere oproep van de Federale Ombudsman om grondig te onderzoeken waarom gezinnen de terugkerwoning vóór de verwijdering verlaten. Dat kan de oorzaken van de mislukking objectiveren in plaats van enkel met een beschuldigende vinger naar de ouders te wijzen, zoals nu te vaak gebeurt.

Er zijn alternatieven voor detentie. Het komt erop aan die efficiënter te maken. Dat moet de eerste prioriteit zijn als het om kinderen gaat. Want een kind sluit je niet op. Punt.

Bruno Vanobbergen, Vlaams kinderrechtencommissaris